

**La prosa didàctica, moralitzant,
religiosa i satírica (s XIV-XV)**

"On la força regna no hi ha dret ni raó"

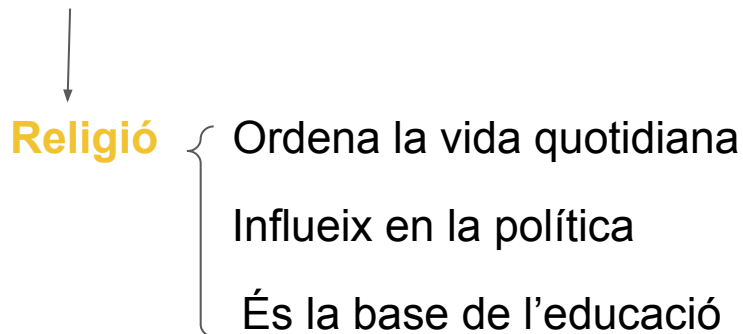
Anselm Turmeda

**"S'ha d'entrenar la ment i l'esperit per saber viure
en pau enmig de les tempestats del món"**

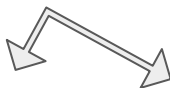
Vicent Ferrer

1. CONTEXT HISTÒRIC:

- Edat Mitjana → **Societat teocèntrica** = tot gira al voltant de la idea de **Déu**

- Sorgeixen els **ordes religiosos** → propagadors de la doctrina cristiana

- **Franciscans** = framenors

* Tenen com ideal la
pobresa (pobresa com a fi)

- **Dominicans/Dominics** = predicadors

*Vetllaven per l'ortodòxia
doctrinal (pobresa com a mitjà)

- **Cisma d'Occident** → període de crisi viscut entre 1378 i 1417 durant el qual dos papes rivals, l'un establert a Roma i l'altre a Avinyó, es consideraven l'únic i legítim Papa; a partir del Concili de Pisa (1409) els papes rivals foren tres. El cisma es va resoldre finalment amb el Concili de Constança (1417), que establí de nou un únic papa reconegut per tota la Cristiandat.
- Sorgeixen diverses **heretgies** (Ex: Catarisme)
- **Disputes dins la Corona Catalanoaragonesa** → Els nobles de València i Aragó es revoltent contra el rei Pere el Cerimoniós.
- Estralls de la **Pesta Negra** (“la mort negra”).
- Comencen a obrir-se escletxes dins el sistema feudal. Els **burgesos** comencen a obrir-se un camí que, anys després, acabaria amb el feudalisme.
- Creixement de les ciutats i **noves rutes comercials** pel Mediterrani.

2. LA PROSA LITERÀRIA:

La cultura i la literatura gira al voltant de la religió → En aquesta època hi ha més

literatura religiosa que profana

Tipus de prosa	Finalitat
Historiogràfica	Prestigiar la figura del rei i reivindicar la consciència nacional
Religiosa	Donar pautes cíviques i religioses de conducta moral, com també convertir els infidels i heretges.

Model de llengua literària unificat (Cancelleria Reial)

Gràcies a les rutes comercials, comença el contacte amb nous pensaments (Humanisme)

2.1. La prosa didàctica, moralitzant, religiosa i satírica

Es caracteritza per:

- **Religiositat** → presència del sentiment de devoció a Déu.
- **Moralització** → orientació de l'opinió i la conducta en favor dels valors ètics inspirats en el cristianisme.
- **Didactisme** → voluntat de fer entenedors aquests valors ètics i morals.
- **Sàtira** → pretén la correcció dels vicis socials/individuals mitjançant la ridiculització.

GÈNERES DIDÀCTICS

FAULA

Narració protagonitzada per animals personificats que transmet una lliçó moral.

EXEMPLE

Conte que il·lustra una lliçó moral.

SERMÓ

Exposició oral sobre preceptes morals i doctrinals.

POEMA DIDÀCTIC

Poesia destinada a memoritzar preceptes morals i doctrinals.

Cal tenir en compte:

Analfabetisme generalitzat de la població → recursos retòrics

interrogacions retòriques, sentències, lliçons morals, gradacions, antítesi, paradoxa, anàfores, paral·lelismes, rimes...

- **Arnau de Vilanova**

València 1238/40 - Gènova, 1311)

Teòleg, astròleg, alquimista

Metge prestigiosíssim = “metge de papes i reis” (Jaume I, Pere II, papa Bonifaci VIII...)

Escrigué obres molt importants per a la medicina europea medieval, com per exemple ***Speculum medicinae***.

Discursos **contra l'excessiva riquesa dels eclesiàstics** (***La lliçó de Narbona*** i ***El raonament d'Avinyó***)

Proposa una **reforma de l'Església** i del papat (***La confessió de Barcelona*** i ***El somni del rei Frederic***)

Domina l'àrab, el llatí i el català, les dues darreres llengües són les que utilitzarà a les seves obres.

• *Francesc Eiximenis*

Girona 1327? - Perpinyà, 1409)

Intel·lectual i frare franciscà, que viatjà a París, Roma...

- Característiques de la seva obra:

1. Va adreçada a un **públic d'un nivell cultural baix**, al qual vol alligonar → **estil clar i senzill, amb faules, contes i exemples.**

2. Reflecteix de manera indirecta la **manera de viure de la societat** de l'època.

Segons ells, els camperols eren "*bestials e rústecs e orats e sens raó*"

- Obres més destacades:

- **Lo Crestià**: 13 volums (però només ens n'han arribat 4). Tema: ideologia cristiana, amb una anàlisi profunda dels pecats i del mal que reflecteix la manera de viure de l'època.

• **Francesc Eiximenis**

- **Llibre de les dones**: s'adreça a totes les dones (joves, viudes, fadrines, casades). És un manual de conducta per a les dones cristianes (en fa una crítica ferotge).
- **Llibre dels àngels**: obra més teològica. És una novetat dins l'època fer referència a aquests éssers. Intenta humanitzar la divinitat.
- **Vida de Jesucrist**: biografia de Jesús amb reflexions teològiques.
- **Regiment de la cosa pública**: obra de caràcter jurista en la qual fa una lloança a la ciutat de València (hi va viure durant un temps).

• *Sant Vicent Ferrer*

València 1350 - Bretanya, 1419)

Frare dominicà

Famós com a **orador** i **taumaturg** (miracles)

- predicà per tot Europa
- seguit de la Companyia (centenars de penitents)

Es conserven **280 sermons** (gràcies als reportadors)

Predicava en espais oberts i per a **grans multituds**

Pretenia dur els oients al camí de la fe → parlava del pecat, de la mort, de la fi del món...

• *Sant Vicent Ferrer*

Característiques dels seus sermons:

1. Feia tots els sermons **en català** amb un llenguatge col·loquial, així tothom l'entenia.
2. Era molt **apassionat**, gesticulava molt i plorava amb molta facilitat.
3. Feia servir moltes **onomatopeies**: brams d'ase, cants de gallina, els crits dels condemnats a l'infern....
4. **Reproduïa diàlegs fent veus diferents** i cantava **cançons**. Dramatitzava i cridava per captar l'atenció i s'adreçava en 2a persona als espectadors.
5. Utilitzava **recursos retòrics** com la rima, l'enumeració, la hipèrbole, l'anàfora...

- ***Sor Isabel de Villena***

València 1430 - 1490

Primera escriptora en llengua catalana.

Filla natural del noble Enrique de Villena, fruit d'una de les seves moltes relacions amoroses. Per aquest fet és criada a la Cort, ja que era neboda de la reina Maria, esposa d'Alfons el Magnànim.

Fou **abadessa del convent de la Trinitat** a València.

Obra:

Vita Christi: la seva gran obra, destinada a les altres monges del convent. Hi destaca un punt de vista femení, i la figura de Jesús passa a segon pla, per donar importància a la verge Maria i a les dones del seu entorn.

• *Sor Isabel de Villena*

Característiques de la seva obra:

- **Llenguatge: clar, senzill, detallista, utilització de diminutius.**
- Les autèntiques **protagonistes** del llibre són les **dones**.
- L'enfocament en la maternitat, l'interès en el tracte afectuós dels infants, els detalls de la vida domèstica, la confiança i suport entre les dones.
- El **detallisme** que es fa palès en la descripció del luxe del món celestial, (presentat com una cort reia) i les descripcions de vestimentes i ornaments.

- **Anselm Turmeda**

Mallorca 1352/55 - Tunísia, 1440?

Frare franciscà

Estudià Gramàtica, Lògica, Física i Astronomia.

Desenganat de la societat occidental i de la seva pròpia fe, cap a 1385 renegà del cristianisme per **convertir-se a l'Islam**. A Tunísia hi aprengué l'àrab, es casà i hi formà una família. Ocupà càrrecs importants.

S'emmarca dins la **literatura satírica** = correcció dels vicis socials i individuals mitjançant la burla i la ridiculització, sobretot dels nobles i religiosos. En totes les obres i amaga una crítica social i religiosa.

Escriu en català i en àrab.

• *Anselm Turmeda*

• Obres més destacades:

1. *La disputa de l'ase*: obra en forma de diàleg que va ser prohibida per l'Església. Presenta la discussió entre l'autor i un ase ronyós de la cua tallada. Fra Anselm vol demostrar la superioritat de l'home sobre l'animal. L'ase, però, li rebutja tots els arguments menys que el fill de Déu es va fer home. Ironitza sobre la religió cristiana.
2. *Llibre de bons amonestaments*: obra en vers que recull tot un seguit de consells cristians que en realitat són molt materialistes, individualistes i fins i tot cíncics. Turmeda hi critica de manera molt especial els religiosos.
3. *La Tuhfa*: és l'única obra en àrab de Turmeda. És un atac ferotge al cristianisme: hi afirma que Crist no és Déu, que el Papa cobra per perdonar els pecats, que el celibat dels religiosos és un engany...